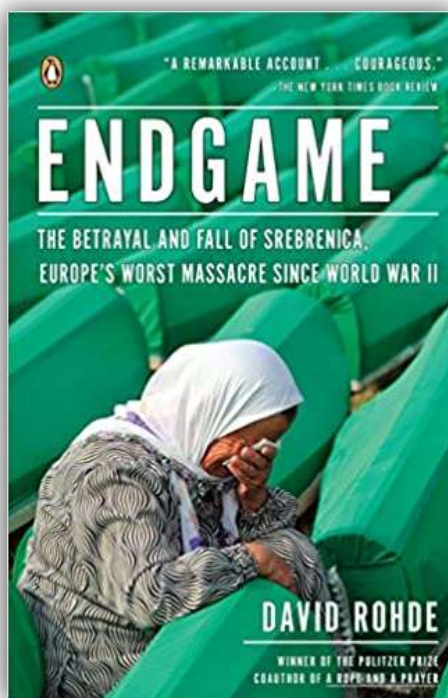
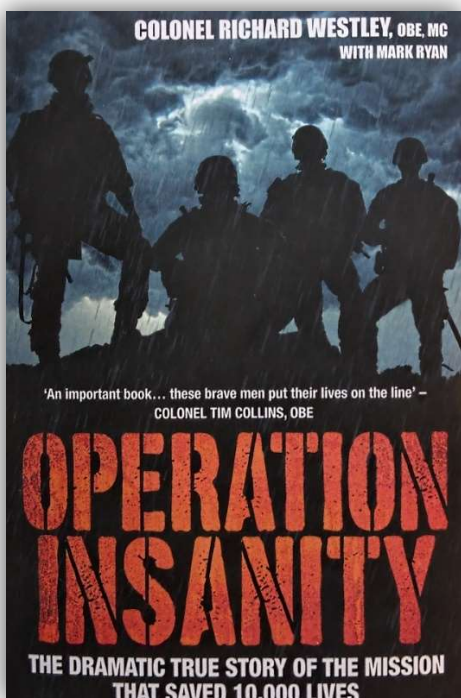

Michael H. Clemmesen, brigadegeneral (p)

Srebrenica, ikke Goražde, blev husket. To bøger og sammenlignende analyse.

- Richard Westley. "Operation Insanity. The Dramatic True Story of the Mission that Saved 10,000 Lives" (Paperback, John Blake, London 2016), 108,06 DKK, www.saxo.com
- David Rohde; "Endgame. The Betrayal and Fall of Srebrenica. Europe's Worst Massacre Since World War II", Penguin Books, Kindle version USD 11,24. www.amazon.com

Baggrund

Den strategiske ramme for begivenhederne havde været kampene ved Sarajevo i maj 1995, hvor chefen for UNPROFOR i Bosnien, briteren Sir Rupert Smith, havde følt sig tvunget til at straffe de bosniske serbere ved at gennemføre NATO-luftangreb mod militære mål ved regeringsbyen Pale.

Det effektive serbiske modtræk havde været at tage FN-soldater som gidsler og anbringe dem som "menneskelige skjold" ved mulige bombemål. Det gjorde, at beskyttelsen af de mindre enklaver fik langt mindre prioritet end at få FN-soldaterne fri. Det maksimale, der måske kunne blive tale om, var direkte flystøtte (Combat Air Support) til FN-styrker under angreb.

Angrebene på de østlige enklaver i Bosnien – Goražde, Srebrenica og Žepa – begyndte ved den første af de tre byer den 28. maj 1995 om eftermiddagen, da de bosnisk-serbiske styrker angreb den derværende

BRITBATs OP'er på bjergmassivet Mala Biserna på østsiden af Dvinafloden. Ved et kup på vestbredden blev bataljonens OP'er her overtaget uden angreb.

Bjergmassivet dominerede Gorazde, der var den sydligste af de tre østlige enklaver. Serberne havde i april 1994 næsten havde erobret byen, men NATO-bombning havde reddet byen.

OP'erne på vestbredden var bemanded af B-kompagniet af bataljonen, her 1. Bataljon af Royal Welsh Fusiliers. Enheden, der havde afgivet en kompagnigruppe til en anden UNPROFOR opgave i Bosnien, udgjorde hovedstyrken af FN-enhederne, der skulle sikre enklaven. Udover briterne omfattede styrkerne et lille ukrainsk kompagni.

BRITBAT var en let infanteribataljon. Den hovedvåben var lette maskingeværer i feltaffutage eller i vognaffutage på de pansrede SAXON-lastvogne, den havde til transport.

Serbernes angreb OP'erne på bjerget havde en anslået styrke på mindst to bataljoner af regulære serbiske enheder. Disse havde få dage før angrebet afløst de normale lokalforsvarsstyrker i frontstillingerne om enklaven.

B-Kompagniet havde forstærket besætningerne på OP'erne, da serberne foreslog, at de skulle rømme stillingerne. Kompagniets forsvar af OP-erne gav angriberne væsentlige tab og man holdt nøglestillingen på bjergtoppen i den tid, som det varede, indtil byens bosniske styrker nåede frem. De besatte stillingerne og gennemførte et modangreb, der kastede de serbiske angribere tilbage. Serberne var herefter henvist til artilleri-terrorbombardement af byen.

Den walisiske bataljons indsats er hovedemnet for den første af de to bøger. Den anden behandler begivenhederne en god måned senere.

Situationen under krigen i Bosnien i 1995, bl.a. med de tre østlige enklaver vist. (Kort: <https://nsarchive2.gwu.edu>)

Vi ved ikke om det var tabene ved Goražde, der gjorde, at det angreb på den nordligste enklave om byen Srebrenica, der iværksattes i begyndelsen af juli, var betydeligt mere forsigtigt. FN-styrken her var den tilsvarende lille DUCHTBAT III, der var ved at blive uddannet til faldskærms- og luftmobile, dvs. helikopter-, operationer. Men til indsatsen i UNPROFOR var enheden udrustet som en panserinfanteribataljon med de hollandske YPR-765-PMV'er.

Serbernes indrykning i enklaven var indledt den 3. juli, og med støtte af artilleri indsattes den 6. juli en styrke på et par hundrede mand med støtte af fire kampvogne ad og langs astfaltvejen mod enklavens sydøstlige hjørne (se kortet senere i anmeldelsen). Også her var angrebet som i Goražde i første omgang rettet mod den FN-bataljonens fremskudte OP'er, der blev rømmet i takt med, at serberne nåede eller truede dem.

Den improviserede modstand fra de svagt bevæbnede bosniske styrker bag OP'erne viste sig ineffektiv, og uden væsentlig modstand kunne serberne fortsætte mod nord mod enklavens hovedby.

Serberne opbyggede efter indbruddet deres styrker. Den 11. juli faldt enklaven. I dagene efter erobringen fulgte massakrer på byens mandlige befolkning og baghold på de primært mandlige flygtninge, der søgte at nå frem til det bosniskkontrollerede område omkring Tuzla.

Denne anmeldelsesartikel er skrevet i direkte forlængelse af min rekonstruktion af Operation Bøllebank i Tuzla-enklaven trettende måneder før de serbiske angreb på de tre østlige enklaver blev indledt. Den opfattelse af UNPROFORs mandat for operationerne i Eksjugoslavien, som vejledte NORDBATs optræden, styrede også BRITBATs indsats.

Goražde

Drinafloden med broen i Gorazde og det dominerende Mala Biserna-massiv, hvor B-kompagniets tre OP'er lå på toppen. (Foto: <https://turizamrs.org/en/novo-gorazde/>)

“The 100 British peacekeepers on the east-bank OPs found themselves facing an advancing brigade of Serbs - with machine guns, rocket-propelled grenades, anti-aircraft guns, anti-tank weapons, mortars and artillery. [Lieutenant-Colonel Jonathon] Riley, on [General, Sir Rupert] Smith's instruction, ordered the peacekeepers, particularly OP3 on Mala Biserna, to hold for as long as they could. He informed [the local BiH commander, Hamid] Bahto about the attack, and Westley, with a quick reaction force of three Saxons, got his armoured vehicles and their guns as close to the heights as possible. The sound of gunfire erupted across the hills.”

Gillian Sandford, “Surviving Serbia” *The Guardian*, 24.6.2001.

Forfatteren Richard Westley var kun kaptajn, da bataljonschefen Jonathon Riley hentede ham til 1 RWF for at han skulle overtage Bravo-kompagniet som midlertidig major. Han blev i 2010 pensioneret som oberst. Hans bataljonschef, Jonathon Peter Riley, havde året før afsluttet sin tjeneste som generalløjtnant.

Den første beretning om bataljonens indsats ved Goražde havde været en lille bogsamling af samtidige beretninger fra indsatsen, der som “White Dragon. The Royal Welsh Fusiliers in Bosnia” var blevet udgivet allerede i november 1995. Det var så tidligt, at indsatsens karakter endnu ikke kunne offentliggøres. Dette skete først fem år senere i artiklen “Surviving Serbia”, der blev bragt dagbladet *The Guardian* i juni 2001. Det var lige før 11. september, hvorefter alt opmærksomhed blev rettet mod Afghanistan.

Bogen her blev først skrevet mange år senere under inspiration fra Westleys gamle skole- og rugbykammerat, sportsskribenten Mark Ryan, der blev medforfatter.

Fortællingens disposition er klassisk kronologisk, men indledes med en for Westley traumatisk begivenhed. En skole på den bosniakkiske side af Dvina havde i længere tid været beskydt fra serbisk side, og en dag, hvor briterne med sin Landrover kørte i nærheden af skolen dræbes en cyklende niårig dreng lige foran ham af en serbisk snigskytte. Da han nævnte begivenheden for sin serbiske kontakt viser denne total menneskeforagt. Drengen ville jo senere blive muslimsk soldat.

Briterne anbragte derefter to SAXON-vogne mellem skolen og den serbiske stilling, og da serberne næste gang beskød skolen “opfattede” briterne sig som under beskydning, besvarede ilden og nedkæmpede de skydende serbere.

I øvrigt følger bogen den forværrede situation i slutningen af maj, hvor NATO-bombardement af serberne fremkaldt af deres optræden ved Sarajevo fremkaldte konfrontation med gidseltagen af FN-personel. I Goražde evakueredes flest muligt fra bataljonens støttestrukturer til et sikkert sted i bjergene. Dette sker i koordination med den bosniakkiske militære myndigheder i enklaven.

Der sker nu også koordination mellem de bosniakkiske militære chefer og bl.a. Westley. Det aftales, at hans OP'er på Mala Biserna skal søge at holde, indtil de bosniakkiske styrker, der havde været trukket tilbage fra kontaklinjen efter kampene i april 1994, kunne komme frem og overtage.

Det er her væsentligt at understrege, at de britiske OP'er ud over til observation var indrettet til kampstillinger.

Man erkendte som nævnt, at serberne afløste de lokale styrker over for bataljonens stillinger med hvad Westley så som soldater fra en "Etnisk Udrensningsbrigade", og da serberne den 28. maj om eftermiddagen angreb OP'erne på bjerget havde kompagniet forstærket dem med rådigt personel. Derudover kørte kompagnichefen selv med tre SAXONs frem til en stilling bag OP'erne, hvor han kunne give ildstøtte med vognenes maskingeværer.

Af de tre OP'er på bjerget blev det forreste (OP2) hurtigt taget af serberne og besætningen taget som gidsler mens besætningen på det anden (OP1) brød ud under anvendelse af en SAXON. Med støtte fra Westleys vogne holdt det sidste og stærkeste post (OP3) stand mod der serbiske angreb langs den relativt åbne bjergryk indtil de bosniakkiske styrker kom frem og som allerede nævnt straks iværksatte et modangreb, der pressede serberne væk fra bjerget.

Westley vurderede i sin bog, at den britiske maskingeværild havde givet serberne tab i størrelsesordenen af 200 mand.

Da byen ikke kunne forsvares uden kontrol over Mala Biserna og med viden om, hvad der i juli skete i Srebrenica, så Westley den britiske indsats i baggrundskabens klare lys som afgørende for, at befolkningen i Gorazde blev reddet for massakre, men den 28. maj var frygten nok primært etnisk udrensning.

Efter den mislykkede serbiske storm blev byen med FN-styrken udsat for et langvarigt bombardement, og de efterfølgende mange uger blev præget af diskussion mellem London og UNPROFOR om mulighederne for at trække den britiske bataljon ud. Dette skabte en stadig mere intensiv modsætning til den lokale befolkning, der med god grund opfattede det som verdenssamfundets egoistiske flugt fra givne løfter, overladende dem til deres skæbne, som nu blev defineret af den stadig større viden om begivenhederne i Srebrenica fra flygtningen fra massakrerne, der havde nået bosniakkisk territorium.

Bogen følger, hvordan det førte til åben konflikt med FN i enklaven, i første omgang rettet mod det direkte kriminelt optrædende ukrainske kompagni, der blev afvæbnet og afklædt. Som andre steder var FN i Bosnien uden vilje og evne til at begrænse medlemskontingenters korrupsion og kriminalitet. Men derefter fulgte et direkte angreb på den britiske lejr.

Derefter følger bogen, hvordan bataljonen slap ud via Serbien. Det skete i sidste øjeblik før de nye, massive NATO-bombardementer, der fulgte mortargranaten mod markedspladsen i Sarajevo.

Westley berører til slut de PTSD-problemer, som oplevelserne medførte.

Bogen er i høj grad relevant for en behandling af forløbet i Bosnien derefter. Mens den dansk-svenske indsats i 1994 ved operationerne Bøllebank og Amanda ikke kan sammenlignes med forløbet ved Srebrenica, er BRITBATs indsats ved Gorazde direkte sammenlignelig.

Bogen er velskrevet, men for læsere uden anden interesse end blot at læse en god militær bog om en presset enhed kan den ikke gives mere end tre stjerner.

Billeder fra Mala Biserna. Til venstre OP2, hvis besætning blev gidsler, med en SAXON. Til højre en patrulje i kontrolzonen. I midten udsigten ned i dalen fra den afgørende OP3. (Foto: PressReader, <https://i.prcdn.co/img>)

Srebrenica

Fotografi af landevejen syd for Srebrenica, der giver et indtryk af det terræn, hvor de hollandske OP'er var etableret i det sødøstlige hjørne af enklaven, og hvor den serbiske kampvognsstøttede styrke rykkede frem. Terrænet blev ikke anvendt til modstand mod fremrykningen på trods af dets ideelle karakter for den lette og aggressive infanterikamp, som den bosniakkiske styrker var henvist til, og som den hollandske hær havde valgt at gøre til sin luftmobile brigades enheders hovedkompetence. (Foto: <https://srebrenicagenocide1995>)

“To have a case for calling in close air support, you had to have the actual fighting going on at the time. Those were the rules of the game. If you have already abandoned a position, there were no grounds for close air support.”

(General Sir Rupert Smith i 2015 om mulighederne for flystøtte)¹

“Les Hollandais, ils ne sont pas les soldats. ”

(Dette er UNPROFOR-chefen, general Bernard Janvier, citeret for at angive som begrundelse for den 10.7.1996 for at nægte at anvende fly til nærstøtte for deres blokeringsstilling i sydkanten af Srebrenica).

Begge citater er fra referatet fra konferencen: “International Decision Making in the Age of Genocide: Srebrenica 1993-1995”, June 28 –July 1, 2015. The Hague Edited Transcript Session 3: The Fall of Srebrenica

Forfatteren af "Endgame", David Stephenson Rohde, fik i 1996 Pulitzer-prisen for sin dybdeborende journalistik i opklaringen af Srebrenica-forløbet for sin daværende avis, *The Christian Science Monitor*. Bogen er resultatet et efterfølgende gravearbejde, hvor han ud over skriftlige kilder bygger sin medrivende fortælling på et antal af vidner fra de to modstandere og fra den hollandske hær.

En læser med landmilitær baggrund kan blive lidt irriteret ved tekstens småfejl i terminologi. Forfatteren har så åbenlyst ikke militær baggrund eller interesse. Hans beretnings fokus er ikke på den militære optræden. Men meget hurtigt fanges man af den grundigt dokumenterede og tragiske fortælling. Denne er efter en indføring i den bosniske krigs baggrund, Srebrenica før krigen og krigssituationen i foråret rent kronologisk organiseret. På grund af læserens forhåndsviden virker forløbet uafvendeligt som en græsk tragedie. Men som jeg nedenfor vil argumentere, blev tragedien først uafvendelig pga. svigt ved dens start.

Bogen indledes med begivenhederne tidligt morgen den 6. juli 1995, hvor den hollandske FN-styrker efter halvandet døgn uden kamp rømmer den afgørende OP FOXTROT lige øst for landevejen ind i enklavens sydspids. Serberne udsatte tidligt om morgenen posten for et mortérbombardement. Det var tre dage efter, at serbiske styrker ved et kup havde overtaget den lidt længere mod syd liggende OP ECHO.

5. juli havde man observeret bosnisk-serbiske tropper og felt- og luftværns pjecer, der gik i stilling. Som briterne i Gorazde havde hollænderne i længere tid levet under blokade med brændstof rationeret og folk på orlov var ude af stand til at komme tilbage.

OP FOXTROT bestod af et tre meter højt observationstårn, boligcontainere og en dækningsbunker. Den var ikke indrettet som kampstilling. Der var ganske vist et af bataljonens seks TOW-panserværnsmissilssystem på posten, men det var monteret på taget af tårnet som observationsudstyr.

Den serbiske morterild var ikke rettet direkte mod posten, men mod de tyndt besatte muslimske stillinger ved denne. Men tidligt på eftermiddagen skød en gammel serbisk T-37/85 kampvogn direkte mod OP'en. Ud over denne observerede man to T-54-kampvogne. Postmandskabet gik i bunkeren, hvor de kl. 16 over radioen blev orienteret om, at der var rekvireret flystøtte.

Mandskabet blev beordret til at blive på posten: "Frustration and fear mounted. There was little enthusiasm among the Dutch peacekeepers to fire at the Serbs themselves. They had come to Bosnia to be peacekeepers, not to die in someone else's war".

Posten havde to DRAGON panserværnsmissilssystemer, men på trods af deres rækkevidde på mindst 1.000 m anså hollænderne dem kun brugbare til 500 m (hvilket virker som en undskyldning for ikke at anvende dem).

Bataljonschefen rekvirerede som nævnt flystøtte til posten. Den hollandske brigadegeneral, der var stabschef for UNPROFOR BiH-chefen i Sarajevo, general Sir Rupert Smith, afviste rekvireringen om nærstøtte af fly. For som senere i forløbet var forudsætningen for flystøtte, at denne blev givet til en UNPROFOR-enhed, der kæmpede, dvs. besvarede ilden.

Da tågen lettede næste morgen den 7. juli var de serbiske styrker fortsat syd for posten og lige før middag begyndte de at beskyde de muslimske stillinger i nærheden. Om eftermiddagen fik besætningen lov til at gå tilbage.

Som det er klart, mente hollænderne ikke, at det var deres opgave at optræde aktivt, og foresatte FN-myndigheder handlede ud fra, at specielt anden type flystøtte ikke alene ville undergrave igangværende fredsinitiativer. Det var nu erfaringen, at serberne ville svare ved at tage FN-soldater og -militærobservatører som gidsler.

Før besætningen nåede væk, ankom en gruppe på tyve svært bevæbnede serbiske frivillige soldater i "Arkan Tigernes" sorte uniform bevægede til posten. "De var fra selve Serbien, ikke Bosnien. De overtog hurtigt inklusive postens våben. "Tigrene" havde allerede været indsat den 3. juli i kuppet mod OP ECHO.

At hollænderne overlod posten til serberne undergravede det lokale forsvar, Det omfattede en "brigade" på 1.200, hvoraf dog kun 200 havde våben. Styrken forlod derefter sine stillinger. På trods af en aftale fra begyndelsen af juli mellem de bosniske styrkers chef og den hollandske bataljonschef om at OP'erne skulle overgives til enklavens forsvarere, hvis de blev rømmet af hollænderne, blev det serberne, der fik det højdepunkt, hvor OP FOXTROT lå.

Postbesætningens tilbagegang i deres PMV begyndte kl. 15. Den endte i en tragedie, der fik indflydelse på resten af forløbet og forgiftede hollændernes forhold til de muslimer, de skulle sikre. En lokalforsvarsstyrke ved en improviseret vejspærring vil ikke acceptere, at hollænderne, der havde ansvaret for den (delvis) demilitariserede enklaves forsvar, blot uden videre forlod dem. En håndgranat kastet mod postbesætningens PMV sårede skytten så hårdt i hovedet, at han kort tid senere døde.¹

Bogens beskrivelse af de serbiske styrker operationer i det første par dage, hvor der meldtes om en styrke på et par hundrede mand og 3-4 kampvogne med artilleristøtte er beskrevet udførligt. For det første, fordi det er relevant for den sammenlignende analyse i sidste del af anmeldelsesartiklen. For det andet, fordi beskrivelsen underbygger den allerede samtidige opfattelse af, at denne del af serbernes operationen kun havde begrænset mål, ikke en fuld erobring af enklaven. Alle oplysninger tyder på, at der var tale om et forsigtigt, opklarende angreb, der overraskende ikke mødte modstand. Der var god grund til serbernes forsigtighed. De vidste ikke, at enklavens dynamiske og frygtede militære chef, Naser Orić, sammen med mange af sine bedste underførere ikke var i Srebrenica, men i Sarajevo af stadig ukendte årsager.

De vidste ikke, hvordan den veludrustede hollandske bataljon ville optræde. Det er mest sandsynligt, at den efterfølgende iværksættelse af forberedelserne til massakrerne først blev taget den 9. juli, hvor den militære ledelse i Pale på præsidentens vegne gav bemyndigelse til erobringen af hele enklaven.

Bogen følger derefter de hollandske forsøg på at stabilisere situationen og opnå at få gennemført flystøtte af en sådan effektivitet, at den forsatte serbiske fremrykning blev standset. Rohde beskriver, hvordan den uselvstændige franske UNPROFOR-chef i Zagreb, general Bernard Janvier, i samspil med hollandske stabsofficerer og FNs bemyndigede civile leder, Yasushi Akashi søger og finder gode grunde til ikke at yde den flystøtte, som den hollandske bataljonschef i modsætning til Janvier mener kunne og skulle gives uden at hans soldater kæmpede.

¹ Endgame, pp. 11-35.

At stabilisere udviklingen blev indlysende urealistisk, efter at de bosnisk-serbiske ledere erkendte, at hverken de lokale forsvarsstyrker eller hollænderne stod i vejen, og besluttede at indsætte langt flere resurser for at erobre hele enklaven og udslette den mandlige del af befolkningen her.

Det er bogens anden centrale del at følge, hvordan dette massedrab gennemføres, dels ved massemassakrer i og ved enklaven, dels gennem forberedte bagholdsoperationer rettet mod de mange tusinder, der forlod enklaven for at nå frem til bosniakkisk område ved Tuzla.

Bogen fortsætter med en beskrivelse af serbernes omfattende indsats for at rydde massegravene for at skjule deres handlinger. Det er denne del, som er nødvendig og smertefuld at læse, som gør, at jeg giver bogen fire ud af fem stjerner.

Vi skal ikke glemme, hvad der skete, da europæere for godt 25 år siden igen slap den etnisk-nationalistiske had fri igen.

DUTCHBATs optræden sat i relief af BRITBATs indsats

“Klaver had no sense of defeat as they trundled towards Potočari, The Dutch had come to Srebrenica to act as the eyes of the UN. They had done that. It had been up to people on higher levels to decide how to respond to the Serb attack.”

(menig Marc Klaver, der havde været i observationstårnet i OP FOXTROT, da angrebet startede, om det senere forløb, i Endgame, p. 163)

“At that moment [den 9. juli] there was an intensive discussion with the headquarters in Zagreb, General Janvier had made clear that he did not want to use the ultimate means of air power unless Dutchbat first used their weapons.”

(generalmajor (p.) Cornelis Hendrik "Kees" Nicolai under 2015 Haag-konferencen, referatet p. 3-28f. Nicolai var i 1995 Sir Rupert Smiths stabschef i UNPROFOR BiH HQ Sarajevo)

“Looking at the training as a whole it can be seen that all the material assumed the fundamental difference between Dutchbat and its environment, whether this was concerned with the civilians in the enclave, the population of ex-Yugoslavia and the Balkans in general, or the warring factions between which they had to act, the ABiH and the VRS. No place whatsoever was reserved for the question of how the duties in the enclave could be carried out by means of forms of collaboration with people in the enclave (or with the warring factions). A significant role was played in this by the negative representation of 'the others'. It made Dutchbat members feel that they more or less had to rely on their own resources, which in some cases led to xenophobic behaviour.”

(NIOD-rapporten, Part II-Dutchbat in the enclave, p. 229)

I modsætning til indsatsen ved Gorazde er hollændernes optræden ved Srebrenica blevet grundigt kulegravet. Dette er ikke mindst sket ved den næsten 4.000 sider lange officielle rapport fra 2002 om begivenhederne, ”Srebrenica Reconstruction, background, consequences and analyses of the fall of a ‘safe’ area” fra NIOD, dvs. det nederlandske institut for krigs-, Holocaust- og folkemordsstudier.

Undersøgelsen bag rapporten analyserede imidlertid naturligt nok, hvad, der skete, og hvorfor. Da forskerne åbenbart ikke var opmærksom på begivenhederne i Goražde seks uger tidligere, supplerede de ikke med de fundamentalt kontrafaktiske spørgsmål, som på det grundlag forekommer indlysende.

Den lange, officielle rapport blev bl.a. suppleret af diskussionen mellem nøglepersoner og eksperter (herunder "Endgame"s forfatter David Rohde) under en konference, der fandt sted i Haag 28. juni til 1. juli 2015.²

Konferencen kunne udnytte de oplysninger, der var kommet frem under krigsforbryderretssagerne i de foregående år. De havde bl.a. klargjort, at det bosnisk-serbiske Drina-korps den 2. juli havde beordret, at der skulle iværksættes operationer mod Srebrenica og Žepa, der gjorde livet for enklavernes beboere uudholdeligt usikkert. Det skulle bl.a. ske ved at reducere enklavernes område til kun at omfatte deres hovedbyer. Det havde dog først været den 9. juli, at den bosnisk-serbiske hærledelse på præsidentens vegne gav ordre til at erobre hele enklaven. Som det er klart af 2015-konferencen i Haag troede de hollandske myndigheder i 1995, at det serbiske mål for den indsats, som indledningsvis førte til tabet af OP ECHO, var at tage den sydlige del af enklaven for at få kontrol over den øst-vestgående vej her til forsyningstransporter fra Serbien. Advarsler fra de bosniske myndigheder i byen blev ikke taget alvorligt.

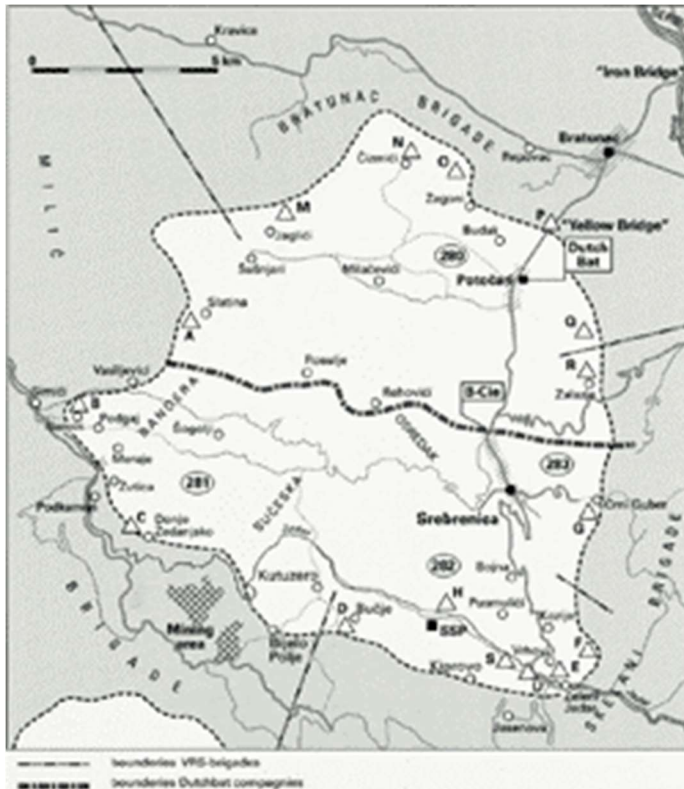
Ved konferencen understregede en tidligere rådgiver for Akashi, at det var væsentligt, at forskellige kontingenters vidt forskellige reaktioner på angreb gjorde det vanskeligt for UNPROFOR at lægge en policy for anvendelse af flystøtte til støtte for deres indsats.

At disse forskelle kunne være mindsket gennem klarere "Rules of Engagement" blev åbenbart set som urealistisk. Der var forskellige forskelle mellem de to forløb i Goražde og Srebrenica, der alle hænger logisk sammen.

Briterne havde indrettet deres observationsposter, så de om nødvendigt også kunne virke som kampstillinger for besætningen. Dette var ikke tilfældet med de hollandske OP'er. De var rene observationsposter med dækningsrum, som mange af mine læsere vil genkende fra missionsuddannelse for klassiske FN-fredsbevarende operationer. Selv de potentielt afgørende hollandske TOW-panserværnssystemer blev som nævnt kun anvendt som observationsmidler på trods af, at ammunitionen til systemerne fandtes på posten.

Ganske vist havde hollænderne som briterne aftalt med de lokale bosniakkiske forsvarsstyrker, at disse skulle gives mulighed for at overtage OP-stillingerne, hvis serberne angreb. Men gennemførelsen af denne overdragelse skete for hollændernes vedkommende ikke, også fordi overdragelsen forudsatte, at de hollandske besætninger søgte at skaffe tid og mulighed for, at det kunne ske.

² " International Decision Making in the Age of Genocide: Srebrenica 1993-1995 ... Edited Transcript. Session 3: The Fall of Srebrenica"

Skitse fra den hollandske 2002-rapport, der ud over OP'erne og vejen fra syd mod Srebrenica viser vejen gennem enklavens sydlige del mod vest.

Mens briterne anvendte observationer af serbisk opmarch til forberedelser såsom at bringe ikke-kamppersonellet i sikkerhed og til at forstærke OP-besætningerne i mulig udstrækning, skete der intet tilsvarende i den hollandske bataljon, da serberne allerede tre dage før det egentlige angreb tvang hollænderne væk fra OP ECHO.

Terrænet ved de to enklaver var begge bjergrigt, men og gav vidt forskellige muligheder for både de serbiske angreb og FN-enhedernes og de bosniakkiske styrkers indsatsmuligheder. Serberne kunne ikke anvende tunge støttevåben som kampvogne mod de let udrustede britiske styrker på bjergmassiverne om enklaven, mens serberne ved Srebrenica havde nogle muligheder for at anvende deres gamle kampvogne til støtte af deres fremrykkende infanteri. På den anden side havde hollænderne rigeligt med moderne panserværnsmissiler, hvis de havde besluttet at anvende dem, og de mange skovområder om landevejen mod nord mod Srebrenica gav de bosniakkiske styrker gode muligheder for at anvende deres kortrækkende panserværnvåben.

Formelt var der den forskel, at mens de bosniakkiske forsvarsstyrker i Goražde kun var trukket tilbage fra den UNPROFOR-besatte zone mellem linjerne, og serberne i terrænet op til denne skulle placere tunge våben i depoter. I Srebrenica skulle forsvarsstyrkerne afvæbnes, så enklaven blev demilitariseret og FN alene stod for beskyttelsen. Reelt var det dog kun selve byen, der blev demilitariseret, men enklavens bosniakkiske styrker var langt ringere udrustet end i Goražde.

I FNs generalsekretærs rapport af 15. november 1999 om "The Fall of Srebrenica" gengives teksten til Sikkerhedsrådets Resolution 836 den 4 juni 1993. Det fastlagdes, at UNPROFOR skulle afskrække

("Deter") angreb mod enklaverne. Dette skulle ske ved at "occupy some key points on the ground" og i selvforsvar at tage de nødvendige skridt, "including the use of force" i svar på bombardement af enklaverne, "armed incursions" ind i disse eller blokering af bevægelsesfrihed. Magt inclusive anvendelse af fly kunne i koordination med Generalsekretæren anvendes i eller i tilslutning til de sikre områder i BiH.

Hvad dette betød, blev diskuteret både før og efter Srebrenica. Diskussionen fortsatte i den hollandske Srebrenicarapport: "A lawyer who was part of the Crisis Action Team at the UNPROFOR headquarters in Zagreb in 1994 and 1995, was of the opinion that the term, 'acting in self-defence', as stated in Resolution 836 had to be interpreted in its broadest sense: not to be impeded in the execution of its mandate. He felt that the concept of a 'safe area' would be utterly ridiculous in the light of any other interpretation. When he was required to consider the revision of the rules of engagement at the beginning of 1995, it was not clear to him from their formulation whether the terrain of a Safe Area had to be defended, its population or only UN personnel. He held the view that as then formulated, the rules only permitted the UNPROFOR personnel stationed in the Safe Areas to defend themselves. He felt that the population should also be defended in a Safe Area and that this should also be stipulated explicitly but was told that he was not allowed to amend that provision."³

Man kunne som gammelt neutralt land som Holland (og Danmark) have hentet sin opfattelse fra sin historie med væbnet neutralitetshævdelsen under andres krige. Her gjorde anvendelse af væbnet magt mod krigsdeltagernes krænkelser af neutralt territorium ikke dette land til krigsdeltager. Tværtimod var det en pligt i overensstemmelse med folkeretten derigennem at markere neutraliteten. Kortvarigt markerende forsvar som briternes i Gorazde og danskerne året før ved Tuzla havde samme forhold til fuld FN-deltagelse i et forsvar af enklaverne som en kortvarig neutralitetsforsvarsindsats - som den danske 9. april - havde til eksistensforsvar. Man anvendte begrænset magt på mod krænkelser på det internationale samfunds vegne henholdsvis i overensstemmelse med Folkeretten, dette uden at FN henholdsvis det neutrale land valgte side i konflikten.

Men hvorfor optrådte den hollandske bataljon så ikke som danskerne i 1994 og briterne seks uger tidligere? Der var nok to hovedårsager.

Den hollandske hær var i 1993 begyndt på en total reorganisering fra at være en i overvejende grad værnepligtshær, der skulle muliggøre opstillingen af 1. Nederlandske Armékorps til NATO-forsvaret af det nordlige Tyskland under Den Kolde Krig. Herunder skulle der etablere en "Luftmobil", dvs. helikoptertransporteret og kamphelikopterstøttet elitebrigade med tre lette bataljoner bemanded med kontraktssoldater og faste kadrer, der alle blev uddannet som faldskærmstropper.

Den hollandske 2002-Srebrenica-rapport citerede brigadechefen, den daværende brigadegeneral Jan Willem Brinkmans, januar-1994-præsentation af UNPROFOR-bataljonens opgaver:

"The battalion's mission would consist of three parts: first to secure the operational zone against breaches of the ceasefire (violent and otherwise); second, to provide the population with limited humanitarian aid; and third, to take action in the event of aggression by one of the warring factions. Brinkman worked out the details for each part. The security task consisted of six activities: setting up

³ P. 791

observation posts, establishing static road blocks, the use of mobile roadblocks, foot patrols, (armoured) vehicle patrols, and finally the formation of a mobile reinforced reserve."⁴

Der var intet fokus på defensive operationer, muligheden af kamp som reaktion på "aggression by one of the warring factions" var fraværende. Det lå og ligger i den luftmobile koncept, at man fløj ind og hurtigt og aggressivt løste sin opgave og fløj hjem igen.

Den luftmobile doktrinidé var (og er) frigjort fra snævrende scenaribestemte analyser. Det er ikke et specielt hollandsk problem. Det har været problemet for al hærudvikling i de vesteuropæiske lande i årene mellem afslutningen og Den Kolde Krig og Afghanistan samt efter den mission ophørte med at være dimensionerende og bestemmende for hærenes organisation af aktiviteter.

Den anden kilde var påvirkningen fra Centret for Fredsoperationer i Ossendrecht, som allerede kan ses i Brinkmans liste over praktiske opgaver. I den hollandske hær opretholdtes et klart skel mellem "grøn", her luftmobil, indsats og "blå", dvs. fredsbevarende, operationer.

Man havde tidligt afløst de normale 25 mm maskinkanoner med 12,7 mm maskingeværer på de pansrede køretøjer, der i "blå" indsats jo kun skulle anvendes til transport. Det var ikke det eneste materiel relevant for kampindsats, der blev efterladt som irrelevant i en "blå" operation. Før afsendelse gennemførte enhederne kurser i Ossendrecht, der, som det kunne ses ved Srebrenica, var en klassisk FN-uddannelse, der ikke syntes at være påvirket af, at mandatet for opgaven i Bosnien også indebar muligheden for kampindsats i reaktion på angreb. Da den efterfølgende missionsuddannelse lagde vægt på den luftmobile doktrin og tilpasning til de pansrede køretøjer, som det formuleredes i 2002-rapporten havde Brinkman "not specified how the brigade would tackle the preparations for the peace mission in Bosnia".

Brigaden var ikke alene i sin manglende interesse for virkeligheden og kravene i Bosnien: "... neither the Army Corps or the Army Staff adapted their ideas on peace operations to fit with the current circumstances; in other words, operating as part of a peace force in a volatile and violent conflict, In addition, the brigade and battalion kept a tight rein on the training and sought hardly any information from the Army or UNPROFOR".⁵

Som det allerede er blevet klart, var den bosnisk-serbiske fremrykning ind i enklavens sydøstlige hjørne tøvende, opklarende. Det var også logisk set i forlængelse af erfaringerne en god måned før i Goražde. Her blev det afgørende angreb som beskrevet af Westley afvist hurtigt med betydelige tab på grund først den britiske FN-styrkes modstand og dernæst af et effektivt modangreb af de lokale bosniakkiske forsvarsstyrker.

Som det fremgår af "Endgame", vidste de serbiske styrker ikke, at den effektive lokale militære ledelse ikke var i enklaven, og som det kan ses på billedet af terrænet i angrebsterrænet, var dette særdeles egnet til den aggressive, i forhold til serbisk taktik asymmetriske infanterikamp, som de muslimske styrker i manglen af tungt materiel havde specialiseres sig i. I øvrigt var det også en sådan type

⁴ Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Srebrenica: a 'safe' area Part II - Dutchbat in the enclave, p. 85.

⁵ Ibid., pp. 94ff.

infanterikamp, som de veludrustede hollandske FN-soldater var specialiseret i, hvis de skulle vælge at optræde "grønt".

Jeg har via serbiske kontakter i Bosnien søgt oplysninger om, hvad den indledningsvise opgave var for fremrykningen i begyndelsen af juni, men at fået at vide, at der aldrig er blevet skrevet en bosnisk-serbisk historie om krigen, fordi den pensionerede general, der var gået i gang med arbejdet, døde i utide.

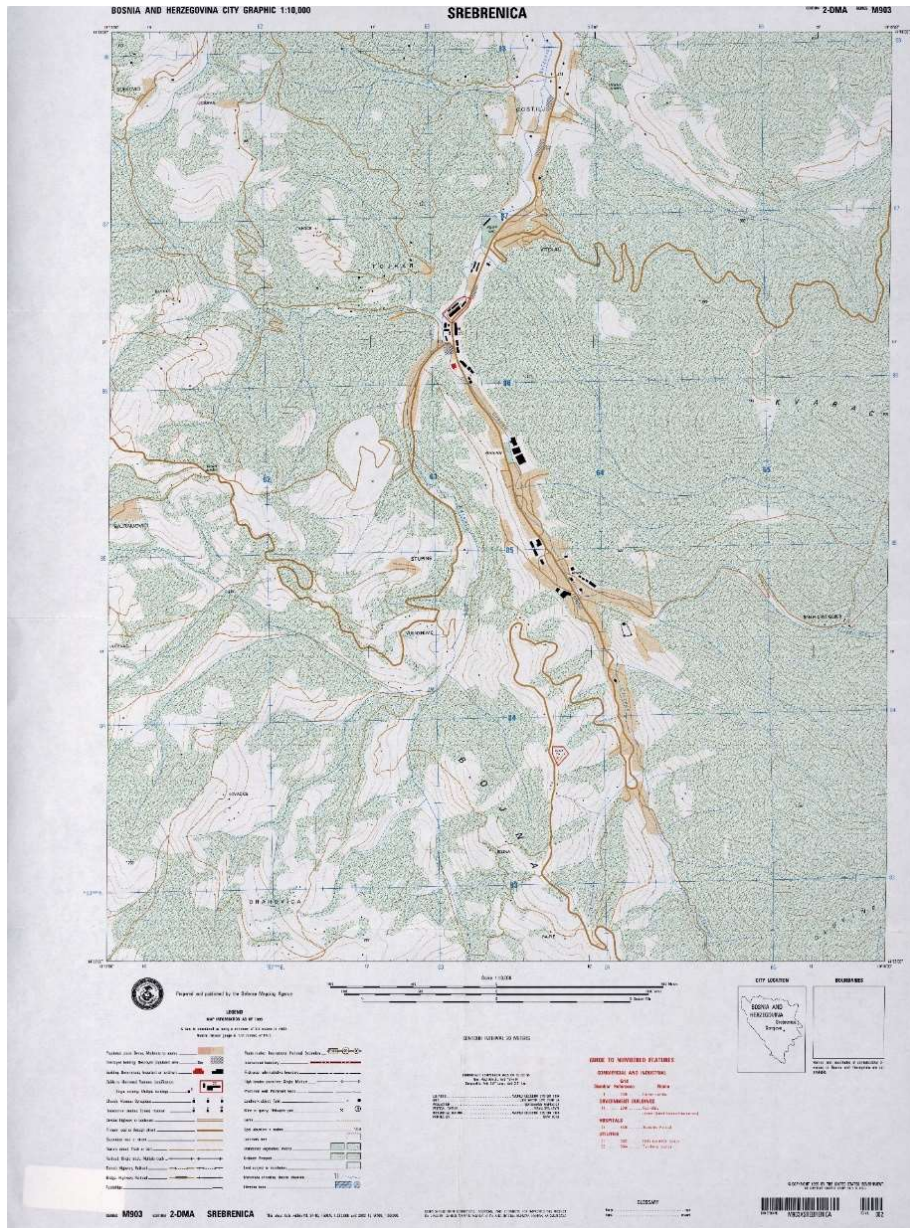
Men hvis den serbiske fremrykning i begyndelsen af juni var så tøvende, som alle beretninger vurderer, havde der været mulighed for at undgå det efterfølgende forløb.

At en sådan diskussion i modsætning til den hollandske 2002-rapport er kontrafaktisk, er indlysende, men uden kontrafaktisk analyse af alternative forløb skabes ingen historisk indsigt.

I et sådant forløb ville hollænderne ikke alene have sikret en koordination med de lokale forsvarsstyrker, som briterne gjorde i Goražde, de ville også have gjort klart på forhånd, at en serbisk indrykning (som den, der fandt sted den 3. juli ved kuppet mod OP ECHO) ville udløse en re-militarisering af enklaven ved at de muslimske styrker straks fik adgang til de konfiskerede våben.

Samtidig ville den hollandske bataljonsreserve, dens reaktionsstyrke, været blevet indsat i tilslutning til OP FOXTROT ved vejen ind i enklaven fra syd. Dette ville ske sammen med et britisk SAS-hold, så man fik mulighed for at kontrollere flystøtte. Da T-37/85-kampvognen indledte beskydningen af området ved OP FOXTROT ville den straks være blevet nedkæmpet af et af bataljonens TOW-systemer eller af en afsiddet patrulje med DRAGON. Hvis serberne derefter fortsatte angrebet, ville general Janviers forudsætninger for rekvisition for NATO-flystøtte, nemlig selvforsvar af kæmpende FN-styrker, være opfyldt.

Men det er kontrafaktisk, for som franskmanden konstaterede, optrådte hollænderne i Srebrenica ikke som soldater – i modsætning til danskerne i 1994 og briterne nogle uger tidligere.

Amerikansk kort, der bl.a. viser den alt andet end lige asfalteret vej fra syd mod Srebrenica, Bemærk det vekslende åbne og skovrige terræn, der er ideelt for indsættelse af infanteri med kortholds- og mellemdistancepanserværn. (University of Texas Libraries, Perry-Castañeda Library Map Collection)

Jeg har søgt kontakt til daværende kaptajn Jelte Groen for at drøfte forløbet. Han var ved det serbiske angreb som Richard Westley i Gorazde ansvarlig for den afgørende sektor, her den sydligste halvdel af bataljonens OP'er. Groen har svaret, at han hverken har tid eller lyst til at genbesøge begivenhederne. Det kan man jo godt forstå.

Men det er som beskrevet alt sammen kontrafaktisk fiktion.

Westley skrev i sin bog: "I could well image the situation of the Dutch battalion commander in Srebrenica: it was indeed a situation I have rehearsed in my mind many times, and for which we have

always planned.”⁶ Sætningen viser, at han ikke forstod og forstår, at den hollandske ikke havde gennemtænkt og planlagt, hvad han skulle gøre ved et serbisk angreb ud over at rekvirere flystøtte.

Menig Marc Klaver fra OP Foxtrot havde nok ret i sin konstatering til David Rohde i ”Endgame”: ”Maybe if more Dutch boys died defending the town ... it wouldn’t have been so easy for them [the politicians] to sacrifice Srebrenica.”⁷ Hvis man på forhold havde forudset, at man skulle kæmpe, kunne det være gået anderledes.

Det helt afgørende svigt var, at hverken de hollandske myndigheder, Janvier eller Smith gjorde fuldstændigt klart, at FN-styrkerne i enklaverne under ingen omstændigheder ville få flystøtte til rådighed, hvis de ikke besvarede beskydning og ved en serbisk indrykning gennemførte et kort, markerende forsvar, som briterne havde gennemført ved Goražde med formål at lette enklavens selvforsvar.

Hvis en sådan afklaring havde fundet sted, kunne den hollandske have kunne forberede kadren på udfordringerne gennem krigsspil eller instruktionsøvelse, hvor også krigens ”parter” kunne være spillet.

At civile FN-bureaukrater ikke kunne tage sig sammen til at tale og skrive klart om ubehagelige kendsgerninger, er indlysende, men de militære chefer svigtede moralsk og professionelt totalt med et forfærdeligt resultat.

⁶ LtCol Jonathon Riley i CO’s Diary, Gorazde, 8th August 1995 i [David Langley](#): *White Dragon: The Royal Welch Fusiliers in Bosnia* (Paperback – 30 Mar. 1997), p. 60.

⁷ P. 377.